

Тема. Перспективний педагогічний досвід та інноваційні технології у освітньому просторі

Зміст

1. Що таке передовий педагогічний досвід?
2. Як виявляється передовий педагогічний досвід?
3. За допомогою яких методів виявляється та узагальнюється передовий педагогічний досвід?
4. Технологія впровадження передового педагогічного досвіду.

1. Сутність передового педагогічного досвіду

Одним з основних завдань, поставлених Законами України “Про освіту” та “Про загальну середню освіту”, є істотне поліпшення методичної роботи в навчально-освітніх закладах держави. Успіхи навчання й виховання школярів у значній мірі залежать від уміння керівників навчальних закладів організувати та спрямувати роботу педагогів на інтенсивне впровадження в практику нових прогресивних педагогічних ідей, технологій навчання і виховання, досягнень сучасної педагогічної науки та практики.

Створення чіткої, керованої, гнучкої системи вивчення й упровадження найновіших досягнень науки та педагогічної практики в навчально-виховний процес є одним із найголовніших завдань методичних служб, керівників шкіл. Саме це підкреслював В.О. Сухомлинський, коли писав: “Суть керівництва сучасною школою полягає в тому, щоб у найважчій справі на очах у вчителів створювався, дозрівав та утверджувався кращий досвід, який втілював би в собі передові педагогічні ідеї”.

Цікаві творчі знахідки вчителів є в будь-якому педагогічному колективі. Тому робота щодо впровадження передового досвіду має зосереджуватися насамперед у школі. Завдання адміністрації школи полягає в підтримці творчого пошуку педагогів.

Осмислення передового педагогічного досвіду: його створення, узагальнення, оцінювання, впровадження поширення – ставить перед працівниками шкіл низку ґрунтовних запитань, а саме:

що таке передовий педагогічний досвід?

як визначити ступінь його новизни?

яка технологія його вивчення?

як поширювати передовий педагогічний досвід, який отримав позитивну оцінку громадськості?

як працювати з учителем, здатним до творчої діяльності?

Отже, що ж таке передовий педагогічний досвід?

Передовий педагогічний досвід – це результат творчої діяльності педагога з елементами новизни, спрямований на реалізацію актуальних завдань навчання і виховання. Передовий педагогічний досвід має оцінюватися за такими основними критеріями:

Актуальність і перспективність. Тобто він має сприяти вирішенню завдань сучасного етапу розвитку освіти, задовольняти потреби педагогічної практики, домагати в подоланні труднощів при здійсненні навчально-виховного процесу.

Висока результативність, стабільність показників, оптимальність. Це означає, що застосування досвіду повинно сприяти підвищенню рівня навчальних досягнень учнів, забезпечувати постійну ефективність і стабільність результатів протягом тривалого часу за менших витрат часу й зусиль.

Наукова обґрунтованість, тобто відповідність основним принципам, законам педагогічної діяльності. Однак слід зазначити, що в деяких випадках досвід суперечить загальноприйнятим положенням педагогічної науки. У таких випадках необхідно здійснити ґрунтовні дослідження, забезпечити оцінювання компетентними спеціалістами, щоб мати змогу вважати цей досвід передовим.

Існування елементів новизни й оригінальності. Незалежно від того, чи виходять автори досвіду за межі відомих форм і методів, чи здійснюють педагогічний процес у цих самих межах, вони завжди вносять до нього щось індивідуально значуще. Елементи новизни можна сьогодні простежити в досвіді таких відомих учителів, як В.Ф. Шаталов, М.П. Гузик, Б.І. Дегтярьов, М.М. Палтишев, О.А. Захарченко та багато інших.

Можливість творчого наслідування досвіду іншими педагогами. Ті, хто вивчає передовий педагогічний досвід, повинні вичленити з нього те суттєве, що може стати надбанням основної маси вчителів. Варто зауважити, що й учителі мають бути підготовленими до наслідування, сприйняття передового досвіду. З цього приводу видатний педагог П.П. Блонський писав: “Шляхом практики мистецтву виховання може навчитися лише той, хто засвоїв та заздалегідь вивчив теорію та підготовлений до тих вражень, які має дати йому досвід”. Інакше кажучи, якісне зерно, висіяне в погний ґрунт, не проросте.

2. Виявлення передового педагогічного досвіду

На всіх етапах розвитку освіти питанню передового педагогічного досвіду приділяється велика увага. Так, рішенням колегії Міністерства освіти і науки України № 9/108 від 23.11.1987 р. “Про вдосконалення системи вивчення і поширення передового педагогічного досвіду” визначено чіткі рекомендації щодо порядку вивчення, узагальнення й поширення передового педагогічного досвіду на всіх рівнях: освітні установи – районні,

міські відділи освіти, їх методичні кабінети – обласні управління освіти, їх методичні установи Міністерства освіти і науки України, науково-дослідні інститути. Документ хоч і давній, але актуальний і сьогодні. Головне в ньому – це те, що відділи освіти, методичні служби спільно з керівниками освітніх закладів зобов'язані відшукувати, готувати, ґрунтовно вивчати передовий досвід, виявляти нове, раціональне в роботі окремих учителів, вихователів і сприяти впровадженню його результатів у педагогічну практику.

У випадку якщо виявлений керівництвом навчального закладу передовий досвід учителя, вихователя за своїм зазначенням становитиме цінність і за межами навчального закладу, адміністрація повідомляє про це районний відділ освіти, райметодкабінет і рекомендує досвід для виявлення й узагальнення на районному, а в подальшому, можливо, й на обласному та Всеукраїнському рівнях.

Крім того, керівники навчальних закладів повинні забезпечувати поширення й використання передового досвіду окремих педагогічних працівників, колективів, рекомендованого районними відділами, обласними управліннями освіти Міністерством освіти і науки України. Отже, планується поширення свого досвіду вгору та використання чужих надбань у себе. У кожному навчальному закладі повинна бути чітко систематизована, узагальнена картотека передового педагогічного досвіду.

На практиці розрізняють три рівні передового педагогічного досвіду:

Науковий рівень. Досвід суперечить існуючій усталеній практиці. Він виявляється у принципово нових закономірностях в організації навчально-виховного процесу й вимагає зміни навчальних програм, підручників. Цей досвід можна характеризувати як новаторський. Новаторство – рушійна сила прогресу. Педагог-новатор – це людина. Що пропонує нову ідею, втілення якої потребує принципово нового підходу (досвід Ш. Амонашвілі з оцінювання знань, умінь, навичок, рівня розвитку дітей без застосування бальної системи; перспективне навчання С. Лисенкової, коли наступна тема курсу готується в змісті попередньої, а тому учні легше її засвоюють, що економить час і підвищує якість навчання, виховання та розвитку учнів тощо).

Методичний рівень. Розкриття технології досвіду конкретної методичної ідеї, яка передбачає внесення в педагогічну теорію суттєво нового – методу, прийому, засобу навчання, принципово нового типу посібників (липецький метод коментованого письма, опорні сигнали. В. Шаталова, опорні схеми С. Лисенкової тощо). Цей рівень не вимагає перебудови навчальних планів, програм, підручників.

Практичний рівень. Досягнення педагогічної майстерності, тобто бездоганного, гнучкого, доцільного застосування вже відомого в педагогіці й методиці. Новизна в цьому разі проявляється в деталях (вдало підібрані приклади, оригінально складена система

завдань, чітко налагоджена система контролю за рівнем навчальних досягнень учнів на всіх етапах уроку; система роботи з розвитку пізнавальних здібностей учнів у процесі реалізації ідей розвиваючого навчання тощо). Майстерність, накопичуючись кількісно, може дати нову якість, тобто сформувати вчителя-майстра, потенційного носія передового педагогічного досвіду. Як правило, саме на цьому рівні узагальнюють досвід керівники шкіл.

Працюючи з учителями – носіями передового педагогічного досвіду, слід постійно пам'ятати, що вони, “викликають вогонь на себе”, отримують значне додаткове навантаження, і практично буз заохочень. Тому необхідно продумувати систему моральних і, бажано, матеріальних пільг педагогам, досвід яких узагальнюється. Варто завжди пам'ятати й використовувати на практиці вислови відомих діячів минулого:

“Кожному подобається, коли його хвалять” (Лінкольн);

“Найглибшим принципом людської натури є пристрасне бажання отримати визнання своєї цінності” (Уільям Джеймс);

“Найкраща порада, яку можна дати, якщо ви хочете спонукати кого-небудь до активної дії, розбудіть в ньому яке-небудь бажання. Хто здатний це зробити, – за того весь світ” (Гаррі Оверстрит).

Пошук передового досвіду може мати цілеспрямований і випадковий характер. Цілеспрямований пошук передового досвіду здійснюється за наперед визначеним планом методичними службами навчального закладу; випадковий – пов'язаний зі спостереженням за роботою вчителів під час відвідування уроків, позакласних заходів, занять гуртків. Факультативів тощо або з виступом учителя в процесі обміну досвідом на методичному засіданні, вивченням шкільної документації, проведенням атестації, вивченням матеріалів, представлених на педагогічну виставку тощо.

Найпоширенішим на практиці є виявлення передового досвіду під час відвідування навчальних занять. При цьому спостерігається та аналізується система уроків учителя з певної теми, здійснюється епізодичне відвідування уроків учителя в різних класах. В ході відвідування звертається увага на відповідність змісту роботи вчителя поставленим завданням, врахування індивідуальних особливостей учнів та те, якою мірою методи та прийоми, що використовуються вчителем, викликають інтерес, зацікавленість дітей, сприяють мотивації навчання, розвитку розумової активності учнів, наскільки ефективно використовує вчитель засоби навчання тощо. Для ефективного виявлення передового досвіду вчителя відвідування його уроків здійснюється в різних класах.

Доцільно двічі протягом року – орієнтовно у другій та четвертій чвертях – вивчати систему уроків учителя, а в кінці навчального року, здійснюючи перевірку рівня навчальних досягнень учнів, проаналізувати ефективність його роботи.

Адміністрація школи повинна також звернути увагу на ведення вчителем шкільної документації, його участь у громадському житті школи, в роботі методичних служб школи та району, вивчити взаємостосунки з колегами, учнями, їхніми батьками тощо.

Якщо в результаті відвідування уроків, ознайомлення з іншими аспектами роботи досвіду, на засіданні методичної ради школи приймається рішення про вивчення передового досвіду вчителя з певної навчально-методичної проблеми, видається відповідний наказ по школі та складається план роботи з вивчення й упровадження в практику роботи вчителів цього досвіду.

3. Методи вивчення та узагальнення передового педагогічного досвіду

Педагогічний досвід варто вивчати в динаміці його розвитку, використовуючи з цією метою різні методи:

вивчення системи роботи вчителя, спостереження за його діяльністю;

бесіди з автором досвіду з метою виявлення таких елементів у його педагогічній діяльності, які складно визначити, виходячи тільки з відвідувань уроків, позакласних заходів, гурткових, факультативних занять тощо;

вивчення шкільної документації (учнівських зошитів, класних журналів, поурочних планів учителя, планів роботи гуртків, факультативів, матеріалів, які відображають його участь у методичній роботі, громадському житті школи);

анкетування колег носія передового досвіду, його учнів, їхніх батьків.

Після вивчення передового досвіду розпочинається наступний етап – його узагальнення. Мета узагальнення: визначити засоби, форми, прийоми, методи, за допомогою яких досягнуто позитивного результату, вивчити умови забезпечення впровадження його в практику. Для всебічного аналізу досвіду треба дотримуватися такої схеми узагальнення матеріалу:

тема досвіду, обґрунтування його актуальності з точки зору розбудови національної школи й потреб практики;

коротка характеристика змісту досвіду, проблем, які вирішуються з його допомогою; переваги досвіду над існуючою практикою;

сучасні теоретичні ідеї, які є науковою основою досвіду, реалізація з їх допомогою основних дидактичних принципів навчання;

провідна ідея досвіду, що визначає його суть, варіативність форм його застосування;

технологія досвіду, форми, методи, прийоми роботи, алгоритми дій;
якісна й кількісна динаміка, зміни результативності навчально-виховного процесу;
рекомендації щодо використання досвіду в практичній діяльності педагогів.

У процесі узагальнення досвіду зустрічається ряд суттєвих недоліків. Розгляньмо найпоширеніші з них:

глобальність досвіду. На практиці потрібно узагальнювати переважно не систему роботи вчителя, освітнього закладу, а розв'язання важливої педагогічної проблеми, форми, методи, прийоми, що вміло використовують педагоги тощо;

в узагальнених матеріалах йдеться лише про діяльність вчителя, але залишається поза увагою діяльність учнів; варто не забувати, що навчально-виховний процес – це процес двосторонній;

даються оцінювальні положення загального типу (йдеться про те, що робить вчитель, але не зазначається, як він це робить);

даються конкретні результати успішності, вихованості учнів, а не відображається динаміка зміни цих результатів;

не вказуються умови запровадження досвіду, не аналізуються труднощі, з якими зустрічається вчитель у процесі роботи.

Отже, під час узагальнення досвіду варто дотримуватись таких вимог:

1. Ознайомлення з досвідом роботи вчителя доцільно розпочати з обґрунтування тієї конкретної проблеми, яка змовила потребу в узагальненні саме цього досвіду.

2. Описування змістової значущості досвіду й можливих варіантів його реалізації в учнівському колективі з урахуванням найважливіших внутрішньошкільних і позашкільних зв'язків.

3. Показ системи умов у їхній послідовності та взаємозумовленості, яка забезпечує ймовірність досягнення найвищих результатів.

4. Описання технології досвіду з обов'язковим зазначенням місця й часу.

5. Описання виявлених, визначених труднощів, можливих негативних наслідків.

6. Визначення потреб, які можна задовольнити за допомогою цього досвіду, а також окреслення меж його застосування.

7. Проведення аналізу допущених помилок та умов, за яких використання досвіду небажане чи неможливе.

8. Динаміка змін на рівні знань, умінь, навичок, вихованості, розвитку учнів.

9. Осмислення питань, які не отримали в досвіді професійного вирішення та потребують подальшої поглибленої роботи.

Після підготовки узагальненого матеріалу, його літературної обробки потрібно зібрати всі матеріали, які відображають довід роботи вчителя, а саме:

- розроблена автором досвіду методика проведення цикл уроків (в межах однієї теми);
- відеозапис уроків (бажано);
- дидактичний, роздатковий матеріал, виготовлений учителем і його учнями;
- методичні розробки вчителя, його доповіді, виступи на педчитаннях, науково-практичних конференціях, засіданнях методоб'єднання, педагогічних рад тощо;
- планування роботи вчителя (плани класного керівника, керівника гуртка, факультативу тощо);
- творчі роботи автора передового педагогічного досвіду, друковані праці;
- публікації про його діяльність у науковій та педагогічній пресі;
- учнівські роботи (реферати, твори, зошити для контрольних, лабораторних, домашніх робіт тощо);
- прилади, моделі, таблиці (або їх фотографії), виготовлені учнями під керівництвом учителя;
- фотоматеріали (2 – 3 фотографії, які відображають педагогічну діяльність учителя) та ін.

Усі ці матеріали разом із характеристикою педагогічної, методичної діяльності носія досвіду, складеною керівниками освітньої установи, збираються та систематизуються.

Після узагальнення, перед поширенням і впровадженням у практику, досвід має пройти етап об'єктивного оцінювання. Серед найпоширеніших методів оцінювання передового педагогічного досвіду можна назвати:

метод експертного оцінювання, який полягає в широкому обговоренні й оцінюванні досвіду експертними носіями в складі вчителів, психологів, методистів, вчених-практиків тощо;

метод експерименту, який полягає в перевірці всього досвіду або його елементів загальноприйнятими в сучасній педагогіці правилами. Наприклад, в одному класі працює вчитель, який пройшов навчання в автора досвіду, в другому – вчитель, який вивчив досвід за друкованими матеріалами, третій клас – контрольний, який працює за загальноприйнятою методикою. Висновки про результативність досвіду та можливість його використання в масовій педагогічній практиці необхідно робити, порівнюючи результативність навчально-виховного процесу цих класів.

Після отримання позитивної оцінки передовий педагогічний досвід затверджується на засіданні методичної ради школи, видається наказ про його впровадження в практику роботи педагогічного колективу, автор отримує диплом відповідного змісту.

Варто звернути увагу на те, що на практиці досить рідко використовується така форма роботи, як цілеспрямоване “вирощування” передового педагогічного досвіду за наперед складеним планом.

Палким прихильником активної позиції в цій справі був В.О. Сухомлинський. У статті “Вивчення, узагальнення й поширення передового педагогічного досвіду” (8,19) директор Павлиської школи висловив актуальні й на сьогодні думки: “Іноді керівники скаржаться: кращий досвід з певного питання не вивчається та не поширюється через те. Що його в школі немає. Такі міркування є результатом неправильного розуміння кращого досвіду як чогось стихійного. Що виникає само по собі, завдяки щасливому збігу обставин. Чекати, поки в школі виникне кращий досвід, – це значить прирікати педагогічний колектив на застій. Позитивного досвіду можна досягти в кожному педагогічному колективі.

Завдання директора школи – всіма засобами сприяти створенню кращого досвіду в кожного вчителя з усіх питань навчально-виховної роботи й упроваджувати цей досвід в життя школи”.

Перший етап роботи керівників навчальних закладів у процесі вирощення власного педагогічного досвіду – дбати про своєчасне одержання вчителями необхідної інформації про сучасні досягнення педагогічної науки та практики з актуальних проблем навчально-виховного процесу. Як відомо, роль первинної наукової інформації полягає в усвідомленні вчителем неминучості відмови від застарілого в практиці та необхідності впровадження сучасних передових ідей. На цьому ґрунті слід підштовхнути вчителя до самоосвітньої роботи. Колективу пропонується бібліографія для ознайомлення з висвітленням обраної проблеми в літературі.

Другий етап – створення творчої групи за добровільної участі кращих учителів (3 – 5 осіб) з метою “пророщування”, конструювання, створення власного, оригінального педагогічного досвіду на основі рекомендацій науки або передового досвіду, відомого з описів.

Своєчасно передбачити оригінальне й нове в роботі вчителя, допомогти йому словом і ділом, дати можливість теоретично осмислити й виростити власний педагогічний досвід – один з найголовніших напрямів роботи керівника школи.

Варто зауважити, що В.Л. Сухомлинський ніколи не вбачав суті передового досвіду лише в оволодінні технічною стороною справи, в запозиченні для себе нових прийомів праці. Зрозуміло, такий однобічний підхід завдає шкоди справі, бо це може нав’язати вчителю не властиві для його системи роботи педагогічні ідеї. “Досвід не можна передавати, якщо свідомістю того, хто хоче запозичити досвід, не оволоділа ідея, яка стала

джерелом натхнення до творчої праці... З самого початку використання чужого досвіду є творчою справою”.

4. Технологія впровадження передового педагогічного досвіду

Треба сказати, що впровадження передового педагогічного досвіду в практику – найбільш недосконала ланка методичної роботи. Часто керівники шкіл, організуючи роботу з упровадження досвіду, відносно переконливо розповідають, кому й що треба зробити, рідше – цілеспрямовано показують, що саме зробити, зовсім рідко – навчають учнів, як це зробити. Таким чином, упровадження передового педагогічного досвіду обривається на вирішальному етапі практичного навчання вчителів технології упровадження нових методів роботи.

Загальна технологія впровадження передового педагогічного досвіду в практику може бути стисло виражена в такій послідовності:

ознайомлення вчителів з передовим досвідом, розв’язання його переваг порівняно з традиційними методами;

створення сприятливих умов для розвитку творчості вчителів, показ прийомів роботи на практиці;

організація практичної роботи із застосуванням інтегративних методик ;

організація педагогічного спрямування запроваджених раціональних методів роботи; моральне й матеріальне заохочення носія передового педагогічного досвіду.

Перший етап цієї роботи – визначення, обґрунтування та популяризація проблеми, над упровадженням якої працює педагогічний колектив, своєчасне одержання вчителями необхідної інформації про сучасні досягнення науки та передового досвіду, підведення вчителів до висновку про неминучість відмови від застарілого в практиці та необхідність упровадження сучасних передових ідей.

Другий етап – створення “творчої лабораторії” за добровільної участі кращих учителів з метою конструювання, створення, впровадження передового педагогічного досвіду.

Для впровадження результатів наукових досліджень з відповідної науково-методичної проблеми або відомого в регіоні чи вирощеного в школі власного педагогічного досвіду створюються творчі групи – організовано колективи (3-5-7 осіб) кращих творчих педагогічних працівників, які вивчають запропонований педагогічною наукою чи передовою педагогічною практикою спосіб розв’язання проблеми й забезпечують його творче впровадження в практичну діяльність працівників.

Організують творчі групи керівників шкіл, при яких ці групи формуються, спрямовують їх роботу методичні служби. Творча група складає план роботи над проблемою в довільній формі. Розроблені творчою групою рекомендації повинні мати основні теоретичні положення, ідеї, висновки, сформульовані у зрозумілій для педагогів формі. До впровадження рекомендацій у практику вони проходять апробацію, коригуються. Уточнюють. Велике значення має поширення досвіду. Члени творчої групи демонструють особистий досвід застосування на практиці положень, рекомендацій, висновків науки та передової практики з проблеми, виступають з доповідями, повідомленнями на засіданнях методичних об'єднань, педагогічної ради школи, нарадах при директорові тощо. Звернімо увагу на такі форми впровадження досвіду, як постійно діючі семінари-практикуми, відкриті навчальні заняття тощо.

І на закінчення – пропаганда, розповсюдження передового педагогічного досвіду. Це може здійснюватись різними способами, зокрема:

на засіданнях методичних об'єднань, семінарах, нарадах, засіданнях педагогічної ради, науково-практичних конференціях, педагогічних читаннях заслуховуються повідомлення про наслідки впровадження досвіду того чи іншого вчителя, вихователя;

безпосереднє ознайомлення з передовим досвідом, що пропагується шляхом відвідування навчальних занять під час проведення проблемних, творчих семінарів тощо;

створення шкіл передового досвіду, якими керують носії передового досвіду;

друкована (рукописна) пропаганда через випуск методичних бюлетенів, буклетів, альбомів, плакатів, інформаційно-методичних листів, так званих естафет передового педагогічного досвіду, підготовки та публікації статей відповідного змісту в газетах.

Журналах тощо;

наочна пропаганда передового педагогічного досвіду методом експонування матеріалів цього досвіду на шкільній, районній, обласній педагогічних виставках;

пропаганда за допомогою технічних засобів навчання – створення діафільмів, серії діапозитивів, фонотеки магнітофонних записів, відео- та кінофільмів, організації радіо- й телепередач тощо.

Отже, систематична, цілеспрямована робота з упровадження нового в педагогічну практику може бути орієнтовно представлена таким чином:

виявлення, вивчення й оцінювання кращого досвіду вчителів школи;

“вирощування” власного педагогічного досвіду;

узагальнення результатів вивченого “вирощеного” досвіду;

організація пропаганди та впровадження ідей передового досвіду в практику роботи вчителів школи;

організація внутрішньшкільного контролю за станом упровадження передового досвіду, аналіз творчого використання ідей передового досвіду в практичній діяльності педагогічного колективу школи.

Саме від чіткої організації цієї справи залежить досягнення стійких високих результатів навчально-виховної роботи педагогічних колективів за мінімальної затрати зусиль. Своєчасно побачити й належним чином оцінити оригінальне, нове й перспективне в роботі вчителя, створити сприятливі умови для впровадження його в практику – основне в діяльності сучасного керівника школи.

ОРІЄНТОВНА ПАМ'ЯТКА З ВИВЧЕННЯ ПЕРЕДОВОГО ПЕДАГОГІЧНОГО ДОСВІДУ

Тема вивчення_____.

Об'єкт вивчення: школа, учитель (прізвище, ім'я, по батькові), фах.

Коротка характеристика досвіду:

Для розвитку розумової та пізнавальної діяльності учнів учитель вибирає найбільш ефективні методи та прийоми роботи на уроці, такі, щоб можна було зацікавити учнів, забезпечити атмосферу співпраці, викликати бажання більше знати, краще вчитися (складання опорних конспектів, схем, проведення рольових ігор, вікторин, конкурсів, уроків - КВК, уроків-конференцій).

Головне завдання, яке ставить учитель на кожному уроці при виборі форм і методів роботи, — це навчити дитину мислити, уміти виділити головну думку, розвивати спостережливість та увагу.

Тому учні, яких навчає_____ , мають міцні знання.

Учитель_____ навчає на високому рівні, його учні постійні учасники та переможці олімпіад.

Для вивчення досвіду рекомендуємо використовувати і опрацювати таку літературу (перелік літератури).

Підготовча робота, організація допомоги вчителів

1. Організувати підготовчу роботу (підбір літератури для опрацювання з даного питання, погодження з учителем та адміністрацією школи).
2. Опрацювання літератури.
3. Провести бесіду з учителем з метою визначення обізнаності з методичною літературою з даного питання.
4. Скласти пам'ятку вчителів для вивчення й узагальнення власного досвіду роботи

Збір матеріалів, що характеризують досвід з даної теми

1. Ознайомитися з документацією:

- довідкою фронтальної перевірки;
- річним планом роботи школи;
- планом роботи навчального кабінету, перспективним планом поповнення кабінету;
- планом роботи предметного гуртка;

- наказами по школі;
- рішеннями педагогічної ради з даного питання.

2. Проаналізувати:

- класні журнали;
- успішність учнів із цього питання і предмета.

Вивчення досвіду

1. Вивчити і проаналізувати планування роботи вчителя.
2. Вивчити форми, методи і прийоми роботи вчителя з активізації розумової та пізнавальної діяльності учнів. З цією метою:
 - відвідати уроки, позакласні заходи з _____;
 - ознайомитися з матеріалами, що розкривають досвід роботи вчителя з даного питання (жовтень):
 - провести тестування учнів з цього питання (травень).
3. З метою узагальнення та пропаганди передового педагогічного досвіду зібрати для методичного кабінету такі *матеріали*:
 - навчально-календарні, тематичні та поурочні плани вчителя;
 - зразки учнівських зошитів;
 - методичні розробки окремих тем уроків, сценарії виховних заходів, занять гуртка;
 - дидактичний матеріал;
 - 6—10 фотокарток, що ілюструють роботу вчителя та учнів.

Узагальнення та поширення вивченого досвіду

1. Описати досвід роботи вчителя за планом.

План опису досвіду

1. Загальні дані про вчителя.
2. Стисла характеристика досвіду.
3. Опис системи роботи вчителя.
4. Опис найбільш сильних сторін у його роботі.

5. Стислий опис методів і прийомів, які використовує вчитель.

6. Результативність педагогічного досвіду.

Останній етап — підбиття підсумків, схвалення досвіду (засідання методичної ради, педагогічної ради, МО).

2. Узагальнити матеріали в картотеці передового досвіду, оформити додатки, підготувати планшет, файлову папку з фотокартками.

3. Доручити вчителю підготувати виступ на засідання МО, семінарі-практикумі.

4. Підготувати методичні рекомендації щодо впровадження в практику роботи вчителів досвіду роботи_____.

5. Учителеві_____ провести серію відкритих уроків із методичної теми, що вивчалась.

• Після узагальнення складається **картка** огляду досвіду вчителя за схемою:

1. Прізвище, ім'я, по батькові вчителя.

2. Стисла характеристика досвіду.

3. У якій формі представлено досвід?

4. Де зберігається?

5. Ким і коли схвалений досвід?

• Усі матеріали зберігаються в методкабінеті.

Пам'ятка вчителю для вивчення й узагальнення власного досвіду

1. Опрацювати рекомендовану літературу з питання, що вивчається.

2. Підготувати матеріали, що розкривають та ілюструють досвід роботи:

• навчально-календарні і тематичні плани;

• поурочні плани;

• план роботи гуртка;

• методичні розробки уроків;

• сценарій позакласного заходу;

• зразки учнівських зошитів;

• тематичний альбом, фотокартки;

• зразки дидактичного матеріалу;

• реферат на дану тему.

3. Самостійно стисло описати найхарактерніші риси свого досвіду. Доповнити опис фотокартками, естетично оформленими додатками.

Орієнтовний план вивчення системи роботи вчителя

1. Ознайомитися з розкладом уроків.
2. Визначити теми, які будуть вивчатися, їх перелік на I та II етапи, визначення класів.
 - 2.1. **Перший етап** вивчення системи роботи триває з _____ до _____.
Протягом I етапу вивчити такі теми _____.
Відвідати уроки в такі терміни _____.
Перерва між I та II етапом триває з _____ до _____.
 - 2.2. **Другий етап** вивчення системи роботи триває з _____ до _____.
Протягом II етапу вивчити такі теми: _____.
Відвідати уроки в такі терміни: _____.
3. Крім того, відвідати епізодично уроки в інших класах.
Клас _____.
Термін _____.
4. Відвідати виховні заходи (*перелік*) у такі терміни _____.
5. Співбесіда з учителем з питань навчально-виховного процесу (*термін*) _____;
6. Перевірити виконання практичних і лабораторних робіт (*термін*) _____;
7. Проведення позакласної роботи з предмета.
8. Участь у роботі МО (*термін*) _____.
9. Перевірити документацію (*термін*):
 - класні журнали _____;
 - журнали гурткової роботи _____;
 - поурочні плани _____;
 - виховні плани _____;
 - учнівські зошити _____.
10. Перевірити роботу вчителя з батьками (*термін*) _____.
11. Провести контрольні роботи (*термін*) _____.
12. Надання необхідної практичної допомоги (*термін*) _____.
13. Написати узагальнювальні висновки про роботу вчителя за наслідками вивчення системи роботи (*термін*) _____.

14. Підготувати проект наказу по школі «Про систему роботи вчителя»
(термін)_____.

15. Підбиття підсумків. Ознайомлення вчителя з результатами вивчення досвіду наказом по школі.

Література:

Активні форми і методи впровадження передового педагогічного досвіду: Зб. наук. ст.– К.: Рад. школа, 1989.

Блонський П.П. Задачи и методы новой народной школы // Избр. пед. произведения. – М.: Изд-во АПН РСФСР, 1961.

Красовицкий М.И. и др. От педагогической науки к практике. – К.: Рад.школа, 1990.

Крисюк С.В. Передовой педагогический опыт как способ повышения мастерства учителей (80 – 90 годы) // Постметодика. – Полтава, 1995. – № 2(9).

Передовий педагогічний досвід: Теорія і методика. – К.: Рад школа. 1990.

Про удосконалення системи вивчення і поширення передового досвіду // Збірник наказів та інструкцій Міністерства освіти України. – 1988. – № 1.

Сухомлинський В.О. Вибрані твори: У 5 т. – К.: Рад школа, 1977. – Т. 4.

Сухомлинський В.О. Вивчення, узагальнення і поширення передового педагогічного досвіду // ЗОШ I ступеня Досвіду роботи директора школи. – К.: Рад.школа, 1955.

Терегулов Ф.Ш. Критерии передового педагогического опыта // Сов. педагогика. – 1989. – № 1.

Фридман П.М. Педагогический опыт глазами психолога. – М.: Просвещение, 1987.